

תופעת האלימות בזוגיות בשיח התקשורתי בישראל

ניתוח עדכני לשנת 2023

ביצוע המחקר: נעמה אזולאי, יפעת מחקרי מדיה
כתיבה וייעוץ מחקרי: ד"ר אודליה דיין-גבאי
הנחייה וליווי מקצועי: יסמין רובין קופר וד"ר מיכל רום

מבוא

בכל חלקי החברה בישראל מתקיימת תופעה חברתית קשה של אלימות בזוגיות. נשים הן הנפגעות הישירות העיקריות, אך יש לה השפעות נרחבות על הילדים, המשפחה והחברה ככלל. היקפי התופעה, להערכת מומחים ומומחים בתחום, אינם מצטמצמים ואף מתרחבים לאורך השנים [יוזמת "קוויים אדומים: השותפות למניעת אלימות בזוגיות"](#), היא רשת של מעל 120 ארגונים – ציבוריים, חברתיים ועסקיים - הפועלת בגישת [קולקטיב אימפקט](#) בשאיפה ליצר שותפות רב מגזרית, שתוביל שינוי מערכתי לאורך זמן. המטרה המרכזית של היוזמה היא להביא לצמצום היקפי תופעת האלימות בזוגיות, ולפתח דרכי פעולה, מהלכים ושירותים הממוקדים במניעה ראשונית ואיתור מוקדם של אלימות.¹

בתהליך אבחוני רחב שערכה היוזמה בשנים 2021-2022, שכלל ראיונות, סקר וקבוצות מיקוד, נמצא כי אחד החסמים המרכזיים לשינוי בהיקפי התופעה נטוע בתפיסות השגויות שקיימות בקרב הציבור בישראל לגבי אלימות בזוגיות, שכן הציבור אינו יודע לזהות מהי אלימות בזוגיות, אילו מענים ושירותים קיימים לה, ומעל לכל, הוא אינו רואה לעצמו תפקיד במניעתה ([להרחבה ראו כאן](#)).

מאחר והתפיסה הציבורית של תופעת האלימות בזוגיות מעוצבת במידה רבה על ידי ייצוגיה בתקשורת, באמצעי המדיה השונים, הוחלט ב'קוויים אדומים' לצאת למחקר שיהווה תשתית ידע לפעולה בנושא זה. מטרת המחקר לשרטט תמונת מצב עדכנית על אופן הסיקור התקשורתי בארץ, ולספק נתונים שיסייעו למעקב אחר השינוי המתמשך בסיקור זה, אותו היוזמה מקווה לייצר/להניע/להוביל. מסמך זה מציג את עיקרי המחקר שנערך במהלך 2023. תחילה יתוארו בקצרה הרציונל וההקשר ויוצג מערך המחקר, תוך פירוט קטגוריות הניתוח שבהן נעשה שימוש. לאחר מכן יוצגו הממצאים העיקריים תוך פרשנות והרחבה מעוגנת ספרות מחקרית, וכן חיבור כלל הממצאים לפעולתה של יוזמת קוויים אדומים.

מי שמעוניין/ת בפירוט ממצאי המחקר המלא, מוזמנ/ת לעיין בהם [כאן](#).

¹ לפירוט והרחבה ראו את מסמך [האג'נדה המשותפת](#) של היוזמה שנוסח בשנת 2021 ואת [מפת](#)

[הדרכים](#) שלה, שהושלמה בשנת 2023, כשנתיים לאחר הקמתה.

רציונל והקשר: על תפקידה של התקשורת והמסגור התקשורתי של אלימות בזוגיות בישראל

תקשורת על כלל גוניה, משמשת מקור מידע משמעותי בחברה. מחקרים רבים (למשל דיין גבאי 2022, Pease, A., & Brewer, P. R. (2008), Wolfsfeld, G., Khoury, Olayinka, A. P., & Odunayo, S. (2024), R., & Peri, Y. (2002)) מצביעים על תרומת העשייה העיתונאית להבניית תפיסות עולם, ערכים, נורמות וקונספציות ציבוריות. על כן, כאשר ברצוננו לערוך שינוי בתפיסות שורשיות הנוגעות לתופעת האלימות בזוגיות, עלינו לבחון גם את העיסוק התקשורתי בנושא: לבחון כיצד תופעה זו ממוסגרת (Framing) ולשאול מהן הפרשנויות הבולטות יותר, אילו בולטות פחות ואילו נעדרות. מסגור מציע לבחון את הכוח שטמון בטקסט תקשורתי להשפיע על תפיסת המציאות של צרכני אותו טקסט (Entman, 1993). כדי לעמוד על אופני המסגור העיתונאי נכון יהיה לנתח את הטקסט העיתונאי דרך שלוש שאלות מרכזיות: מהו הנושא שהטקסט התקשורתי עוסק בו? איזו פרשנות מציע לנו הטקסט התקשורתי להבנת הנושא הנדון? וכיצד, אם בכלל, מציע לנו הטקסט העיתונאי לפעול בנוגע לאותו נושא מסוקר? (פלג ולימי, 2006).

בשנת 2022 ערכה יוזמת קווים אדומים מהלך אבחוני רחב במטרה להבין כיצד הציבור בישראל תופס את בעיית האלימות בזוגיות. ממצאיו העלו כי רוב הציבור תופס אלימות בזוגיות כמעט רק כאלימות פיזית קשה, ומזהה אותה עם מקרי רצח. בנוסף, רובו סבור שהיא מתרחשת רק או בעיקר באוכלוסיות מוחלשות ומודרות. זוגיות בישראל נחשבת למקודשת ודורשת שימור גם כאשר המחיר גבוה ולצד זאת היא נחשבת לפרטית מאד, עובדה המונעת מא/נשים להתערב במקרים בהם יש חשד לאלימות. בנוסף הציבור לרוב אינו מודע לשירותים ולמענים, בהם אפשר להסתייע והנכונות לפנות למשטרה, לרווחה ולגורמי סיוע אחרים - נמוכה.²

הבנות אלו והרצון לספר סיפור חדש, שייצר שינוי בתפיסה הציבורית, הביאו את היוזמה לפתח את [מדריך 'הסיפור החדש'](#). מדריך זה כולל סדרת המלצות לגבי הדרך שבה יש לתקשר את תופעת האלימות בזוגיות, באופן שיביא ליצירת הבנה רחבה יותר של מהות התופעה, לצד הנעה משמעותית

² לקריאה נוספת על המהלך ותוצריו ראו את [סקר תפיסות הציבור, ממצאים עיקריים; קבוצות מיקוד – זוגיות אלימה; והמבוא למדריך 'הסיפור החדש' – תיקשור מסרים על אלימות בזוגיות.](#)

יותר של הציבור בישראל לפעול למניעתה ולעצירתה. המחקר המוצג כאן, הינו בבחינת אבן דרך חשובה בתהליך זה.

תפיסות מרכזיות של אלימות בזוגיות בחברה הישראלית*

- אלימות בזוגיות היא בעיקר אלימות פיזית קשה
- אלימות בזוגיות מתרחשת בעיקר באוכלוסיות מוחלשות ומודרות
- זוגיות היא דבר מקודש ודורש שימור, והיא פרטית
- אין מענים (ובפרט לא אפקטיביים) לאלימות בזוגיות בישראל
- אין טעם להתערב ולפעול לנוכח אלימות בזוגיות (המסקנה הנובעת מכל הנ"ל)

* מתוך [מבוא למדריך 'הסיפור החדש' – תיקשור מסרים על אלימות בזוגיות](#), קבוצת עבודה בנושא מודעות, יוזמת קוויים אדומים, 2023

מערך המחקר

מחקר זה יצא לדרך במהלך חודש אוגוסט 2023, במטרה לבחון את הייצוגים השונים שמספקת התקשורת הישראלית בבואה לסקר מקרים מגוונים הנוגעים לתופעת האלימות שבזוגיות, עד כדי יצירת תמונה עדכנית ורחבה ככל הניתן. לצורך כך, בוצע ניתוח נתונים קטגוריאלי ותמטי, אשר מוצג בתצוגה כמותית יחד עם ניתוח ופרשנות מעוגנת מחקר הניתנת כאן באופן מילולי.

איסוף הנתונים ושיטת המחקר

קורפוס המחקר כולל 21 ערוצי תקשורת מובילים בישראל, ביניהם אתרי חדשות מקוונים, ערוצי טלוויזיה, ותחנות רדיו, מהם נדלו ונותחו סך של 726 פריטים. מדובר בכלל הכתבות והמאמרים שהופיעו בכלי תקשורת אלו במהלך החודשים ספטמבר ונובמבר בשנת 2022, ובמהלך החודשים ינואר, מרץ, מאי ויולי בשנת 2023. ההיגיון שניצב מאחורי בחירת נקודות זמן אלו נגזר מהשאיפה להציג דגימה מיטבית הנפרשת על פני שנה, תוך התחשבות באירועים משמעותיים על לוח השנה הקבועים מראש: חודש נובמבר בו מצוין המאבק באלימות כלפי נשים, וחודש מרץ בו מצוין יום

האישה. נכון להניח כי במועדים אלו ייתכן סיקור רב יותר של הסוגייה, ועל כן הוחלט לבחור לדגום את הטקסטים מהחודשים האי זוגיים במהלך השנה.

אופן הדגימה נעשה על ידי בחירת מילות מפתח³ המופיעות לרוב בהקשר של דיווחים על אלימות בזוגיות, וסקירת דיווחים תקשורתיים ומאמרים על פני התקופה שהוגדרה. בכל הטקסטים שנמצאו בתקופה המדוברת, בוצע ניתוח קטגוריאלי ותמטי. בעמודים הבאים מוצגים עיקרי הניתוח, בליווי פרשנות מחקרית המנתחת את השיח הגלוי והסמוי.

אופן ניתוח הטקסטים

בחירת הקטגוריות לניתוח נעשתה על בסיס [מדריך 'הסיפור החדש'](#) שנבנה ביוזמת קוויים אדומים. הניתוח הטקסטואלי נועד לאתר ולמפות מסגורים מרכזיים בטקסטים העיתונאיים שנמצאו, כאשר הקטגוריות לניתוח נועדו לבחון ולאתר מידע רלוונטי כמו סוגי האלימות המסוקרים למשל אלימות פיזית, מילולית, כלכלית, רצח, גזלייטניג (Gaslighting); ייצוגים של דמויות הצד הפוגע והצד הנפגע (כגון מין, לאום, מוצא, דת, מקצוע, קווי אופי); ההקשרים הרווחים במסגרתם ניתן הדיווח התקשורתי (למשל האם ישנם התייחסות לסימנים מקדימים, התייחסות לגורמים שהוזמנו להגיב לכתבה: התייחסויות של גורמים מוסדיים, ו/או גורמים טיפוליים); ועוד.

ממצאים עיקריים

בחלק זה נציג באופן מילולי שבעה ממצאים עיקריים. חשוב לציין כי הבחירה בממצאים אלו לפרשנות והקשר רחב, נעשתה משני היבטים גם יחד: הן לאור חשיבותם בשדה המחקרי והן לאור ההקשר הישיר לפעילות יוזמת קוויים אדומים בשינוי השיח התקשורתי והתפיסה הציבורית. תחת כל תת פרק מוצג הממצא באופן נרחב וזאת תוך עיגון בפרשנות מחקרית, לאור ניתוח ושילוב, הן של התייחסות לשיח הסמוי והגלוי בטקסט, והן לנתונים הכמותיים.

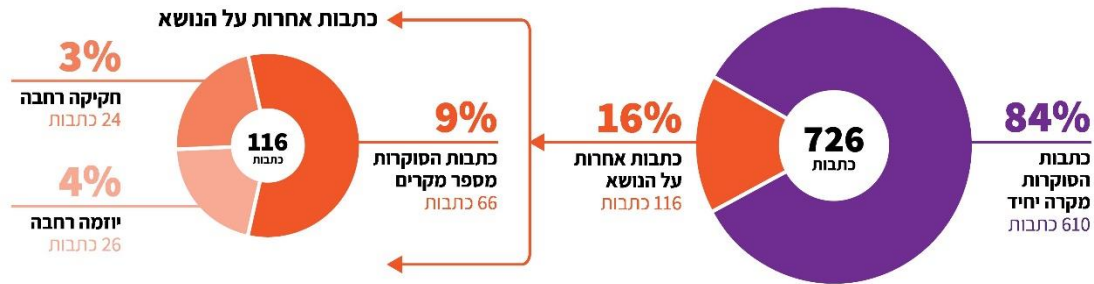
³ מילות המפתח ששימשו לאיתור מאמרים ודיווחים תקשורתיים: רצח נשים, אלימות במשפחה, אלימות כלכלית, תקיפת זוגות, תקיפת בת הזוג, תקיפת אשתו, אלימות מילולית, אלימות בין בני זוג, גזלייטניג, זוגיות רעילה, נורות אזהרה בזוגיות, רצח על רקע רומנטי, רצח על כבוד המשפחה, שתלטנות קיצונית בזוגיות, אלימות דתית במשפחה, אלימות רוחנית במשפחה.

1. 'לא בעיה שלי' – מסגור אלימות בזוגיות כמקרה פרטי

בעת ניתוח הממצאים התברר כי ניתן לזהות שני סוגי כתבות מובחנים זה מזה: כתבות המסקרות מקרה אלימות יחיד, שהיו 84% מכלל הכתבות שהופיעו במחקר, וכתבות אחרות (16% מהכתבות) שכללו התייחסות למספר מקרים (9% מהכתבות), שעסקו בחקיקה (3% מהכתבות) או ביוזמות שונות (4% מהכתבות) ראו תרשים מס' 1. התפלגות סוגי הכתבות, כאשר רובן המכריע עוסק במקרה אלימות יחיד, מהווה ממצא משמעותי שתורם למסגור תופעת האלימות בזוגיות כבעיה פרטית, כמקרה פרטי ולא כחלק מתופעה רחבה יותר.

ידוע מספרות המחקר כי התייחסות לקורבן כקורבן פרטי תוך דגש על סבלו, מספקת את הכוח המניע של סיפורי הפשיעה (Reiner & Greer, 2012). כאמור, גם מחקר זה חושף כי מרבית הכתבות (84%) עוסקות במקרים בודדים, כלומר שהסיפור הפרטי הוא ההיבט המרכזי. בהתאם, נמצא כי הסיקור התקשורתי בישראל מרבה להתייחס למקרה פרטי כזה או אחר אשר נוגעים לאלימות בזוגיות, וזאת ללא הקשר רחב ושיוך המקרה הפרטני לתופעה חברתית רחבה בהרבה. ממצא זה מתכתב עם מחקרים קודמים בנוגע למסגור התקשורתי בכל הנוגע לאלימות בזוגיות ואלימות במשפחה, אשר מצביעים על נטיית התקשורת לדווח על אירועים באופן נטול הקשר רחב (Hawley, Clifford, & Konkes, 2018; Lloyd & Ramon, 2017). מסגור תקשורתי של אלימות בזוגיות כבעיה אינדיבידואלית או שמקורה באפיונים ספציפיים בצד הפוגע או הנפגע, מציג תופעה רחבת היקף חוצת גבולות, תרבויות ומגזרים כבעיה פרטית, במקום כבעיה חברתית. מסגור מסוג זה מפקיר את הקורבנות בהווה ובעתיד, ושומר על גבולות השיח והטיפול בבעיה לטיפול ברמה הפרטנית, במקום לפרוץ את גבולות השיח והטיפול ולייצר דאגה חברתית תוך מיצוב הבעיה כבעיה חברתית (Hawley, Clifford, & Konkes, 2018).

תרשים מס' 1: סוגי כתבות במחקר

2. תגובות של גורמי טיפול וסיוע

בהמשך לממצא הקודם נמצא עוד כי בכתבות רבות מופיעות גם תגובות של גורמים שונים שנחשבים לגורמים הרלבנטיים לטיפול בבעיה המסוקרת. לשאלה מי מוזמנים להגיב על כתבות בנושא אלימות בזוגיות? נמצא כי אלו בעיקר נציגות משרד הרווחה וארגוני נשים. כאשר בכתבות המסקרות מקרה יחיד, כמעט ולא מובאות תגובות, עובדה זו נמצאת כמדאיגה לנוכח הממצא הקודם אשר חושף כאמור כי מרבית הכתבות (84%) הן סיקור של מקרה יחיד. בסה"כ ניתן לומר כי רק ב-8% מהכתבות הללו הובאה תגובה כלשהי, כאשר ב-2% מהכתבות הובאה תגובה של משרד הרווחה (רבע מכלל התגובות), ואילו רוב התגובות הנוספות היו של ארגוני נשים - ראו בתרשים מס' 2.

תרשים מס' 2: שילוב תגובות של גורמי טיפול/סיוע - כתבות העוסקות במקרה יחיד

בכתבות האחרות, המביאות מבט רחב יותר על הסוגיה, שולבו תגובות רבות יותר של יותר גורמים: ב-53% מהכתבות מהסוג הזה הובאה תגובה כלשהי. ב-22% מהכתבות הללו הובאה תגובת משרד

הרווחה (כמעט מחצית מהתגובות) כאשר רוב התגובות הנוספות הן של ארגוני נשים. ראו תרשים מס' 3.

תרשים מס' 3: שילוב תגובה של גורמי טיפול/סיוע – כתבות אחרות בנושא

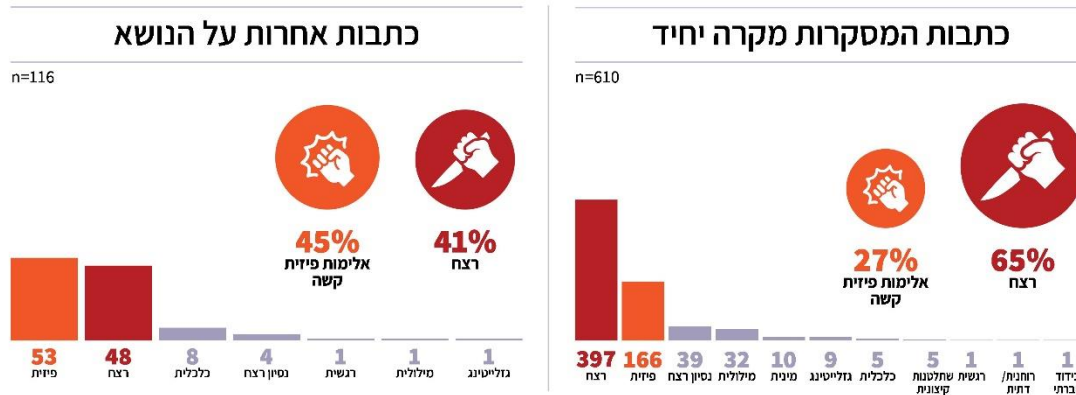
משמעות דפוס התגובות הזה היא כי לצרכני התקשורת מתחזק הדימוי כי האחריות על הטיפול בתופעת האלימות בזוגיות היא של שירותי הרווחה ושל ארגוני הנשים. יש בכך משום הצרה של האחריות החברתית הרחבה הנדרשת כדי לצמצם את התופעה, והפיכתה לסוגייה ה"שייכת" לנשים, נמצאת באחריותן של הנשים בעיקר אם לא רק, ורק הן אלו שצריכות לטפל בה. כאשר במרבית הכתבות אין תגובות מגורם מטפל/אחראי כלשהו, וכאשר כן מובאות תגובות נמצא שהן של הרווחה ו/או ארגוני נשים, ניתן לומר כי יש בכך תרומה משמעותית להעמקת המסגור שתואר בממצא הקודם כבעיה פרטית. מסגור זה שומר על גבולות השיח והטיפול ברמה פרטנית, בכך שאינו מרחיב את גבולות השיח לכדי בעיה ואחריות חברתית, אלא מותיר זאת כבעיה של נשים בלבד ואולי אפילו לא כל הנשים, אלא רק נשים מקבוצות אוכלוסייה שיש להן היסטוריה מול גורמי הרווחה (Hawley, Clifford, & Konkes, 2018).

3. 'לא על הרצח לבדו' – או איפה כלל סוגי האלימות בזוגיות?

באופן בולט ומשמעותי אלימות בזוגיות עולה לכותרות וזוכה לדיווח ולסיקור תקשורתי בעיקר בהקשר של רצח וניסיונות רצח בין בני/בנות זוג. במקרים של אלימות בזוגיות שלא הסתיימה ברצח אלא בפגיעות מסוג אחר, רמת הסיקור נמוכה משמעותית: מרבית מהכתבות שנבדקו, כללו התייחסות למקרי רצח ו/או ניסיונות רצח (71% בכתבות העוסקות במקרה יחיד, 49% בכתבות אחרות) - ראו תרשים מס' 4.

תרשים מס' 4: סוגי האלימות המוזכרים בכתבות

לממצא זה יש משמעות נרחבות, בעיקר לאור ההבנה שהתקשורת מתווכת נקודות מבט מסוימות בנוגע לתופעת האלימות בזוגיות, תוך דחיקה לשוליים או התעלמות מנקודות מבט אחרות. להבלטה, דחיקה או הדרה מצידה של התקשורת של היבטים כאלו על פני אחרים, יש השלכות על יכולת ההבנה של הציבור אודות התופעה כמו גם על היכולת של מקבלי/ות ההחלטות לפתח מדיניות מותאמת (Lloyd & Ramon, 2017). כאשר הדגש המשמעותי שניתן בשיח התקשורתי בהקשר לאלימות בזוגיות ניתן בהקשרים קיצוניים של רצח הנשים או ניסיון רצח, ההבניה שעשויה להיווצר בתודעה הציבורית והמדינית, היא כי אלימות משמעותה רצח. מכאן נגזר שאם אין רצח בסיפור, אז גם אין אלימות.

ממצא זה מתכתב עם העובדה כי פשיעה היא סחורה חדשותית נמכרת, אשר מהווה חלק משמעותי מדיווחים תקשורתיים, והוא מצוי גם בהלימה אל מול ממצאים של מחקרים רבים מהארץ ומהעולם שמעידים כי רצח נמצא כפשע השכיח ביותר בדיווחים החדשותיים (קורן, 2019; Allen & Greer & Livingstone, 2012). לא רק שרצח זוכה לדיווח יתר בהשוואה להיקפו בנתונים סטטיסטיים משטרתיים, אלא שגם סוג הרצח משפיע על הופעתו או אי הופעתו בתקשורת: כאשר מדובר ברצח נשים, ילדים וקשישים למקרה הרצח הזה יש סיכוי גבוה יותר להופיע בדיווחים התקשורתיים (Sorenson, Peterson, Manz & Berk, 1998).

גם במחקר זה, נמצא בולטות בהיקף הדיווח על רצח בזוגיות, וזאת למרות שתופעת האלימות בזוגיות הינה רחבה בהרבה אל מול מקרי הרצח בזוגיות (כך למשל, בעוד שמספר הנרצחות בעשור האחרון הוא כ-20 בשנה, במרכזי הטיפול של משרד הרווחה מטופלים כ-14,000 איש/ה וילדים, רובם נשים. כ-700 נשים בשנה מגיעות למקלטים). ממצא נוסף שעולה מהניתוח שנערך במחקר זה, הוא

כי במקום השני לאחר הדגש על רצח וניסיון רצח, ניתן דגש על אלימות פיזית ותקיפות חמורות. המשמעות היא כי מסגור תופעת האלימות בזוגיות נעשה תוך מתן דגש ברור על תקיפות פיזיות, ניסיונות רצח ורצח. מצב זה מסייע ביצירת תמונת מציאות מטעה, משום שיש בכך צמצום של המנעד הרחב והשכיח יותר של אלימות בזוגיות, כמו שתלטנות קיצונית בזוגיות, אלימות כלכלית, אלימות מילולית, אלימות נפשית, גזלייטינג וכדומה. ממצאי המחקר מלמדים בבירור כי באופן יחסי להישנותם במציאות, מקרים של אלימות מסוגים אלו, אינם מסוקרים כמו מקרים של אלימות פיזית. זאת בעוד שהצגה מלאה של סוגים רבים ואף שכיחים יותר של אלימות בזוגיות עשויה להיות משמעותית בסיוע לזיהוי עצמי, סביבתי ומערכתי:

- זיהוי עצמי - הן של הצד הפוגע והן של הצד הנפגע כמי שנמצא במעגל האלימות על כלל היבטיו ולא רק בהקשרים של תקיפה פיזית קשה.
- זיהוי של הסביבה קרובה והרחוקה - משפחה, חברים, קולגות, bystander.
- זיהוי מערכתי - משטרה, קובעי מדיניות.

במקרים של אלימות פיזית, לה יש דגש ממילא בסיקור התקשורת, הזיהוי העצמי, הסביבתי והמדיני עשוי להיות "קל" יותר לביצוע. כלומר, אישה שנפגעת מאלימות פיזית, ניתן יחסית בקלות לזהות, לאפיין ולשייך אותה כמי שנמצאת במעגל האלימות, וזאת הן ביחס לאופן שבו היא מזהה את עצמה ככזו, וכך גם האופן שבו סביבתה עושה. כאשר מדובר בסוגי אלימות נוספים, אשר סימניהם פחות מוכרים, האפיין והשייך מאתגרים יותר, מה שעלול להותיר את הנפגעים והפוגעים ללא כל סיוע.

4. הפנייה לגורמי סיוע

בכ-92% מכלל הכתבות שנבדקו לא הוזכרו כלל גורמי טיפול וסיוע. כלומר, רוב מוחלט של כתבות אמנם מדווחות ומסקרות מקרי רצח, ניסיונות רצח ומקרי אלימות שונים אך הכתבות אינן מכילות התייחסות או הפנייה לגורמי סיוע וטיפול. ייתכן כי המשמעויות הנגזרות מכך הן כי צרכן או צרכנית התקשורת לא יידעו לאן לפנות לקבלת עזרה, במידה ומדובר במי שנפגעת או חשופה לאלימות דומה. בנוסף, יש בכך תרומה לעיצוב תודעה ציבורית כי אין גורם שיכול לסייע, בהנחה שבמידה והיה גורם סיוע היה ניתן לראות הפנייה לכך בכתבות. בהינתן והתקשורת מהווה, בין היתר, צינור מידע מרכזי לציבור, למקבלי החלטות, ומקדמי מדיניות ממשלתית, היעדר האזכור של גורמי טיפול וסיוע, בהיקפים כה משמעותיים (92% מתוך 21 ערוצי מדיה שנבדקו), מהווה פגיעה משמעותית בהנגשת מידע קריטי, חשוב ואף מציל חיים. לא ניתן להקיש מממצא זה על המניעים

הניצבים מאחורי הבחירה לא לשלב הפנייה לגורמי סיוע, אך כן ניתן להדגיש את החשיבות בדבר הנגשת ידע אודות גורמי טיפול. זאת לאור היקף תופעת האלימות בזוגיות, ואדוות הפגיעה שלו (סביבה ישירה אך גם עקיפה), כך שעצם מתן המידע הוא בבחינת "זריקת גלגל הצלה" למי שזקוק או זקוקה לו.

5. סימנים מקדימים

ממצא זה מראה כי במרבית מקרי האלימות הזוגית שדווחו בתקשורת (78%) אין התייחסות לנושא הזיהוי המוקדם כלל. ב- 10% מהמקרים נאמר במפורש כי לא היו סימנים מקדימים למקרה האלימות המסוקר (כאמור לעיל, לרוב מדובר במקרי רצח ואלימות פיזית קיצונית) ראו תרשים מס' 5. ממצא זה מצטרף לממצא קודם שהעיד על היעדר אזכור של גורמי סיוע, וניתן לאגדם יחד לכדי תמונת מציאות של מתן מידע חלקי בדיווח התקשורתי על הנושא. כל זאת למרות שמדובר במידע משמעותי שיכול לסייע לציבור בכל הנוגע למניעת אלימות בזוגיות ולהתמודדות איתה.

לתפיסתנו, התפקיד העיתונאי אינו רק לדווח על מקרה זה או אחר, אלא בכוחו להנגיש מידע רלוונטי החשוב לשמירת ביטחון הציבור, תוך חיזוק האחריות הציבורית הנדרשת מתפקידה של התקשורת בחברה דמוקרטית. כך למשל, הדרה של מידע קריטי בדמות סימנים מוקדמים הינה בבחינת הדרת מידע חשוב לציבור, אשר עשוי לסייע בזיהוי ומניעה של המקרה הבא.

לצד הדרת מידע בנוגע לסימנים מקדימים, כארגז כלים ברור שעשוי לסייע בזיהוי מוקדם של אלימות בזוגיות, לרוב נוכל למצוא התייחסות בכתבות לפליאת הסביבה על כך שכלל לא היו סימנים מקדימים, ועל כן מדובר בהפתעה. ממצא זה חושף שיח בעייתי אשר מצד אחד, לא מספק מידע ברור אודות הסימנים המקדימים של אלימות בזוגיות, ומצד שני מחזק הבניה של פליאה בכל הנוגע למקרי רצח או אלימות קשים, רוצה לומר 'אי אפשר באמת לדעת'. מדובר במידע מבלבל, שלא מספק לציבור מסגרת פרשנית ברורה, כזו שתוכל לסייע לו להבין מהי תופעת האלימות בזוגיות, מהם הסימנים המקדימים הקיימים והידועים במחקר ובידי ארגוני הסיוע וכיצד ניתן לפעול כדי לצאת ו/או להימנע מכניסה למעגל האלימות.

תרשים מס' 5: איזכור סימנים מקדימים – כתבות העוסקות במקרה יחיד

n=610

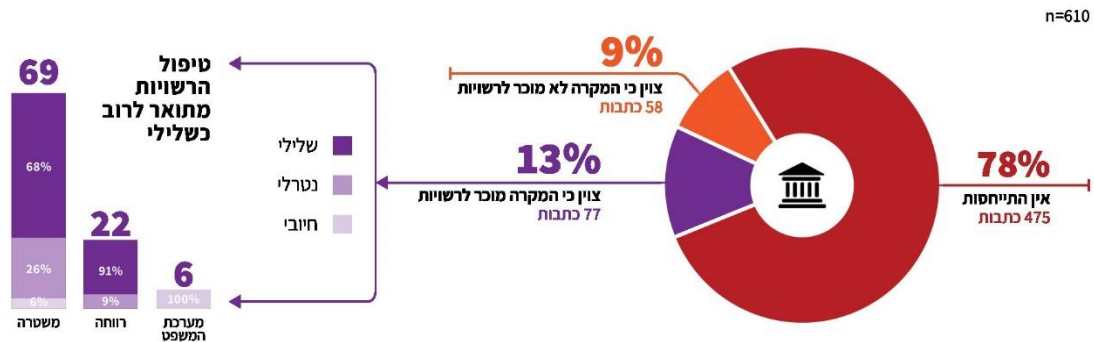

6. טיפול ממסדי/רשמי

ברוב הכתבות שנסקרו, אין כלל התייחסות לטיפול הרשויות במקרה. בהתייחס לכתבות העוסקות במקרה יחיד (כאמור לעיל 84% מהכתבות), רק ב- 13% מהן הוזכר כי המקרה היה מוכר לרשויות או טופל על ידיהן. ראו תרשים מס' 6

עוד נמצא כי אופי הסיקור התקשורתי אודות טיפול הרשויות או היכרות מקדימה של הרשויות והממסד בכלל עם המקרה המדווח הינו שלילי ברוב הכתבות שנבחנו. כך נראה כי ב- 68% מהכתבות שהתייחסו לטיפול המשטרה במקרה המדווח, מוסגרה ההתייחסות כשלילית. זאת במובן של הפניית אצבע מאשימה כלפי הרשויות, שכן אם יש היכרות קודמת עם הצד הפוגע, איך יתכן שמקרה הרצח או התקיפה התרחש? גם ביחס לטיפול והיכרות מוקדמת של הרווחה עם המקרה. התייחסות לרווחה הופיעה 3.6% מהכתבות שעסקו במקרה יחיד וברובן (91%) הסיקור היה שלילי.

תרשים מס' 6: התייחסות לטיפול הרשויות – כתבות העוסקות במקרה יחיד

אחת ההבניות המשתמעות מדפוס סיקור זה הוא גילוי חוסר אונים של המערכת בכל הנוגע לאלימות בזוגיות אם ביכולתה לסייע לצד הנפגע, או לעצור את הצד הפוגע. מסגור שלילי של פעולות הרשויות בהקשר של תופעה זו בכלל, ובהקשר של הטיפול המשטרתי בפרט, מתכתב עם הידוע לנו על ירידה באמון הציבור במשטרה (כך לפי סקר שפורסם בשנת 2022 של המכון הישראלי לדמוקרטיה⁴). חוסר אמון ציבורי במשטרה, ברווחה ובמוסדות הרשמיים של המדינה, מקשה על המאבק הציבורי לצמצום התופעה. בנוסף, חשוב להבין כי אחת מאבני היסוד של העבודה העיתונאית היא פיקוח וביקורת על השלטון, כפי שמגלם הביטוי המוכר "כלב השמירה על הדמוקרטיה", המתייחס לתקשורת ההמונים כאחד ממנגנוני הפיקוח והביקורת הבלתי פורמליים, אך המשמעותיים ביותר במדינה דמוקרטית. בעוד שאין חולק על תפקיד התקשורת להאיר את הפערים בטיפול הרשויות בתופעת האלימות בזוגיות, חשוב לשים לב כי סיקור שלילי של דרכי טיפול הרשויות בתופעה, עלול לפגוע באמון הציבור בכלל, ובצד הנפגע/ת בפרט, לראות ברשות האוכפת גורם בעל יכולת סיוע. לפיתוח תחושת ביטחון במערכת אכיפת החוק ולפניה למערכת לקבלת סיוע במקרי אלימות בזוגיות, יש משמעות (שהם ורגב, 2000). בנוסף, ככל שהפניה למשטרה מתבצעת בשלב מוקדם יותר של ההתנהגות האלימה, ובמידה וזו מטופלת, כך פוחת הסיכוי של ההתנהגות האלימה לחזור על עצמה. לפיכך, העובדה כי הציבור נחשף בעיקר לכישלונות של המערכת הציבורית, עלולה לפגוע משמעותית בנכונות לפנות בדיוק לאותם גורמים שיכולים לספק טיפול והגנה.

⁴ נכון לשנת 2022 רק 29% ציינו שיש להם אמון רב במשטרה. לקריאה נוספת ראו המכון הישראלי לדמוקרטיה. <https://www.idi.org.il/articles/38191>

7. מי הפוגע ומי הנפגע?

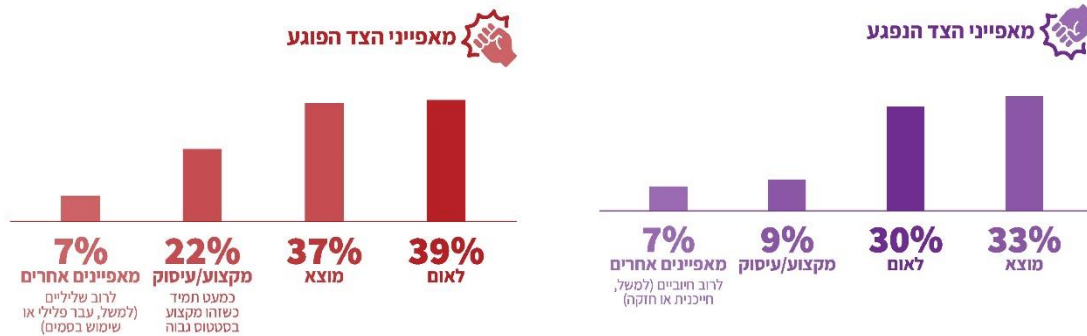
האופן בו הדיווחים בתקשורת מציגים את הצד הנפגע ואת הצד הפוגע גם הוא מרכיב חשוב ביצירת המיסגור על תופעת האלימות בזוגיות. בהקשר זה, מתברר שאפשר ללמוד מעט מאד על הפוגע והנפגעת מהסיקור התקשורתי. המידע הבולט ביותר הוא האפיון המגדרי – ב-99% מהתיאורים של הצד הפוגע, הוא גבר, בעוד שהצד הנפגע הוא כמעט תמיד אישה (87% מהסיקור). בחלק מהמקרים שנותחו במסגרת המחקר, ישנה גם התייחסות לילדים/ות שנפגעו כחלק מהפגיעה באם (13% מכלל הכתבות).

מידע נוסף שניתן ללמוד עליו מהכתבות שנבדקו הוא על לאום ומוצא של הצד הפוגע והנפגע. לאום הפוגע צוין ב-39% מהכתבות ולאום הנפגעת ב-30% מהכתבות. מוצא אתני של הפוגע הוזכר ב-37% מהכתבות ומוצאה של הנפגעת ב-33% מהכתבות.

פער משמעותי נוסף בהיבט של תיאור הפוגעים והנפגעות נמצא בתיאור העיסוק שלהם: ב-22% מהכתבות הוזכר עיסוק הפוגע, לרוב כשמדובר בעיסוק בעל סטטוס גבוה. לגבי הנפגעת הוזכר העיסוק רק ב-9% מהכתבות. ראו תרשים מס' 7

מעבר לכך, בכתבות שנסקרו כמעט ולא הייתה התייחסות למאפיינים אישיותיים או התנהגותיים. כאשר כן הייתה התייחסות לאלו ניתן לומר כי בהתייחס לנפגעות, רוב המאפיינים שהוצגו היו חיוביים, ונאמר עליהן שהיו חזקות, לביאות, חייכניות וכדומה, ואילו בהתייחס לצד הפוגע, רוב המאפיינים שהוזכרו היו של תכונות אופי שליליות בהקשרים של כוח ושליטה, כמו אובססיבי, אלים, בעל עבר פלילי, שימוש בסמים וכדומה. זאת למעט במקרים של דיווח על רצח במערכת זוגית, אז נמצאה לרוב הצטלבות נתונים שממצבת את מקרה הרצח כ"מפתיע", וזאת לאור ציון היות האדם הפוגע 'נורמטיבי', בצמידות להיעדר סימנים מקדימים, שמחזקים את אותה "פליאה" בנוגע לרצח.

תרשים מס' 7: אפיון הפוגעים והנפגעות בכתבות

מיעוט הרקע הניתן לקוראים על בני הזוג המעורבים באלימות, עשוי להשפיע בשני כיוונים הפוכים. הוא יכול לסמן כי אלימות יכולה להתרחש בכל מקום ואצל כל אחד, אך גם לאפשר הרחקה של האפשרות שאלימות בזוגיות מתרחשת בסביבה הקרובה לקוראים/ות. בפועל, על פי ניסיונם של ארגונים רבים הפועלים בתחום, העדר המידע בעיקר מאפשר הרחקה ומסייע לא/נשים להחזיק בתפיסה שאלימות לא מתרחשת בסביבתם הקרובה.

לסיכום

מחקר זה מראה כי מיסגור התופעה של אלימות בזוגיות באמצעי התקשורת שנבחנו, הוא מיסגור צר, שאינו מסייע לזהות מופעי אלימות מגוונים, ואינו מעודד פעולה אישית וציבורית. האלימות בזוגיות ברובה המוחלט מצטיירת כפיזית, חמורה, כאשר היא בעיקר מדווחת בהקשר של רצח. מקרי הרצח הללו ברובם מוצגים כמקרה פתאומי ומפתיע, ללא סימנים מוקדמים נראים לעין, מסגור שמתכתב גם עם דפוס סיקור שמתמקד במקרים פרטיים, אינדיבידואלים ללא הקשר רחב. במקביל לכך, המסגור מתאר תופעה שיש לה פן מגדרי מובהק, והוא לא נוטה לשלב גורמי טיפול וסיוע, כך שהתיווך התקשורתי עשוי להעביר מסר נלווה כי אין למי לפנות, ובכך לחזק את חוסר האונים והיעדר האמון במערכות החוק והאכיפה. היחידים שכן מקבלים בולטות כלשהי בסיקור התקשורתי הם משרד הרווחה וארגוני הנשים, מה שמחזק ומעמיק את המסגור השגוי של תופעת האלימות בזוגיות כבעיה "של נשים" ועל כן באחריותן של נשים לפתור אותה, להימנע ממנה, ולהימלט ממנה. זאת ועוד, כאשר משלבים גם את משרד הרווחה כ"מגיבים הטבעיים" בנושא, יש בכך מיצוב של תופעת האלימות בזוגיות כמתרחשת בקרב המעמד הסוציאקונומי הנמוך, תוך הבניית אסוציאציה

למשפחות שיש להן עבר עם משרד הרווחה, כלומר מדובר במשפחות "מסוימות", "בעייתיות". חשוב לציין שמתן בולטות לארגוני נשים ורווחה בדבר מתן תגובה למקרי אלימות ורצח נשים בזוגיות, מותר מחוץ לתודעה הציבורית גורמים רלוונטיים נוספים להם יש גם את היכולת לסייע ולהוות כתובת כמו גורמי בריאות, החינוך, האכיפה או רשויות אחרות.

מתוך ההבנה וההכרה בכוחו של סיקור תקשורתי בעיצוב דעת קהל, וקידום מדיניות בנוגע לסוגיות חברתיות, חשוב להבין את העיתונאי והעיתונאית כשחקנים משמעותיים בזירת השינוי המיוחדת. סיקור תקשורתי אחראי של אלימות בזוגיות יהיה כזה שמשלב באופן אינהרנטי את ההפניה לגורמי סיוע, תוך מתן דגש על פניה לכלל ה"דמויות" לצד הנפגע, הצד הפוגע ולסביבה שיכולה לזהות ולסייע אף היא.

כדי שנוכל ליצור שינוי בישראל ביחס להתמודדות עם תופעת האלימות בזוגיות, גם אופן הסיקור התקשורתי של התופעה צריך להשתנות. חשוב שהציבור ייחשף למגוון סוגי האלימות, לסימנים המזהים של זוגיות אלימה, וינתן לו מידע על גורמי הטיפול והסיוע. טוב היה אם הציבור יחשף גם למקרים של יציאה מוצלחת מקשרים אלימים, לדוגמא מקרים בהם משפחה, חברים ועמיתים הצליחו לסייע לבני הזוג ואלו זכו גם לטיפול מוצלח של הרשויות. אלו נושאים שהתקשורת לרוב אינה עוסקת בהם, אך אם יעשו כן, הדבר יהווה תרומה משמעותית לצמצום התופעה.

לסיכום, נדרש שינוי בשפה ובמסגור התקשורתי כדי לעורר בקרב הציבור וקובעי המדיניות דרכים חדשות לראות ולהבין את הבעיה של אלימות בזוגיות, החל מסימונה כתופעה חברתית שיש להידרש לה במאמץ כלל מערכתי, וכלה בחשיפה של סימנים מקדימים ברורים אשר יסייעו להתנער מהבניות והנחות תרבותיות, אשר מסייעות לשימור תופעת האלימות בזוגיות. שפה תקשורתית אינה מספיקה לבדה כדי לייצר שינוי תרבותי ודיסקורסיבי, אך היא צעד משמעותי ונדרש במאבק הכולל לצמצום האלימות.

מקורות

איצקוביץ, י', פ' וכן פורת, ע' (2021). **הבדלים בין גברים שרצחו את בת זוגם לגברים שהפגינו אלימות בזוגיות: גורמים אישיים, אישיותיים ומצביים**. עבודת גמר לקבלת תואר מוסמך בעבודה סוציאלית, אוניברסיטת בר אילן.

דיין-גבאי, א' (2020). איזה מין נשיא: פרשת משה קצב כנקודת מפנה בשיח התקשורת על עבירות מין בישראל. **מסגרות מדיה, 19**, 43-70. <https://doi.org/10.57583/MF.2020.19.100191>

דיין-גבאי, א' (2022). זנות כזירה של אלימות: נקודת המבט של התקשורת. **מסגרות מדיה, 22**, 67-90. <https://doi.org/10.57583/MF.2022.22.10013>

יסעור-בורוכוביץ, ד' וגוסינסקי ר' (2013). "רצחתי אותה אך בחיים לא הרמתי עליה יד": הבדלים פנומנולוגיים בין רצח בנות זוג לאלימות כלפי נשים. **חברה ורווחה, לג** ב' (יוני 2013) 253-277.

להב, ה' (2009). 'הנאשמת', 'הסיוט' ו'התות המכני': מקרה מבחן של סיקור אונס בעיתונות הישראלית. **מגמות, מ"ו**, 1-2, 109-86.

קורן, א' (2019). דיווח על פשיעה בעיתונות היומית בישראל. **קשר, 5**, 111-123.

שהם, א' ורגב, י' (2000). עמדות שוטרים בנושא הטיפול בתלונות על אלימות בעלים כלפי נשותיהם. **משטרה וחברה, 4**, 135-153.

Entman, R. M. (1993). Framing: Toward clarification of a fractured paradigm. *Journal of communication, 43*(4), 51-58.

Greer, C., & Reiner, R. (2012). Mediated mayhem: Media, crime and criminal justice in M. Maguire, R. Morgan and R. Reiner (eds.) *Oxford Handbook of Criminology*, fifth edition, Oxford: Oxford University Press, 245-278.

Hawley, E., Clifford, K., & Konkes, C. (2018). The "Rosie Batty effect" and the framing of family violence in Australian news media. *Journalism Studies, 19*(15), 2304-2323.

Lloyd, M., & Ramon, S. (2017). Smoke and mirrors: UK newspaper representations of intimate partner domestic violence. *Violence against women, 23*(1), 114-139.

Olayinka, A. P., & Odunayo, S. (2024). The Role of Media Ethics in Shaping Public Perception: A Critical Analysis of Biased Reporting and Its Impact on Public Opinion. *Journal of African Innovation and Advanced Studies, 3*(2). 31-51.

Pease, A., & Brewer, P. R. (2008). The Oprah factor: The effects of a celebrity endorsement in a presidential primary campaign. *The international journal of press/politics, 13*(4), 386-400.

Reiner, R., Livingstone, S., & Allen, J. (2012). From law and order to lynch mobs: Crime news since the Second World War. In *Criminal visions* (pp. 13-32). Willan
DOI:10.4324/9781843924401

Sorenson, S. B., Manz, J. G., & Berk, R. A. (1998). News media coverage and the epidemiology of homicide. *American journal of public health, 88*(10), 1510-1514.

Wolfsfeld, G., Khouri, R., & Peri, Y. (2002). News about the other in Jordan and Israel: Does peace make a difference? *Political Communication, 19*(2), 189-210.

עוד על הפעילות של יוזמת קוויים אדומים

לצמצום האלימות בזוגיות בישראל

ראו במרכז הידע של היוזמה ובספריית הידע של שיתופים

שמהווה את ארגון השדרה

מוזמנות/ים לפנות אלינו בכל שאלה, הערה ומחשבה

לדוא"ל yeda@sheatufim.org.il ו/או Drawingthelines@sheatufim.org.il